1893 — 1973
80 років
Служби Народові

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXX. Ч. 40. TWO SECTIONS (SECTION I) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК СУБОТА, 3-го БЕРЕЗНЯ (MARCH) 1973 No. 40. VOL. LXXX.

КОРОТКІ ВІСТКИ

П'ятниця, 2 березня 1973

НОВОПРИЗНАЧЕНИЙ ДИРЕКТОР ЕФ-БІ-АЙ Патрік Грей Третій заявив, що він радше зрезиґнував би з праці, чим дозволив би будь-якій партії чи політичній силі маніпулювати справами Федерального Бюра Інвестиґації. П. Грей виступав перед Юридичною Комісією Сенату.

ДИСТРИКТОВИЙ СУД У НЮАРКУ, Н. ДЖ., ЗАСУДИВ на 10 років в'язниці жителя Нюарку Роберта Лі Воллеса за те, що він торгував наркотичною отрутою „героїною". Воллесові тепер 36 років. Не знаючи, що він торгує з перевдягненим поліційним агентом, Воллес продав йому дві унції „героїни" за понад 4 000 долярів — і вторгував 10 років тюрми.

РЕШТКИ КОЛИСЬ ВОЯОВНИЧОГО ПЛЕМЕНИ ІНДІЯН ірокезів, які живуть у стейті Оклагома, заклали організацію під назвою Ірокезька Народна Будівельна Компанія. Ця організація збудувала вже 11 великих будинків для індіян, з допомогою Департаменту житлового будівництва. У пляні є збудувати 306 недорогих житлових будинків. Ірокези розселені в 14 повітах у стейті Оклагома.

У РІО ДЕ ЖАНЕЙРО В БРАЗИЛІЇ розпочалось будівництво 50-поверхового будинку для різних службових бюр. Це буде найвищий хмародер не тільки в Бразилії, а у всій Південній Америці.

НА ЗАКРИТОМУ ЗАСІДАННІ ПІДКОМІСІЇ Палати Репрезентантів шеф об'єднаних штабів ЗСА адмірал Томас Мюрер сказав, що він завжди був за тим, щоб при необхідности — наступати на Північний В'єтнам. Але, сказав адмірал, були дані вказівки, які стримували навіть розмах боротьби в самому Південному В'єтнамі, всупереч волі американського Штабу.

КІЛЬКА СОТЕНЬ АМЕРИКАНСЬКИХ СКАВТІВ добровільно працювали на різних станціях „сабвею" в Ню Йорку. Вони відмивали спеціяльним розчином пообмальовувані вандалами вагони. Кожний скавт одержав від міста пропам'ятний значок на знак подяки.

У ВАШИНГТОНІ КОНҐРЕСМЕН - РЕСПУБЛІКАНЕЦЬ із Вірджінії Віллям Вайтгерст вніс пропозицію, щоб між ЗСА і Канадою було складено договір про охорону окремої породи „східнього" лісового вовка. Мали б скласти правила про полювання на ту породу, задля її збереження. Ті вовки потрібні для утримання природного балянсу в тваринному світі, і вони не нападають на людей.

НА ЛЕТОВИЩІ КЕННЕДІ БІЛЯ НЮ ЙОРКУ поліція в останню хвилину затримала якогось Родріґеса, який перед тим увечорі стріляв під час сварки в ресторані і вбив одну особу. Родріґес хотів втікати до Порто Ріко, його видала його ж приятелька.

У В'ЄТНАМІ РОЗПОЧАЛИ були вже, але перервали очищування вод Північного В'єтнаму з накиданих туди американських мін. Командувачем тієї операції, яка мусить потривати місяці, став контр-адмірал Брасн МекКолі. Ту операцію має перевести 19 кораблів. Заміновані води простягаються довжиною 10 миль. У найбільшому, замінованому Америкою, порті Північного В'єтнаму, Гайфонгу, відбулася в цій справі нарада з 11-членною американською групою фахівців. Очищення з мін вод Північного В'єтнаму — це страшенне важлива справа для комуністів, які втратили морський зв'язок з закордоном. Американці не кваплятьcя, поки не будуть звільнені всі американські воєнні полонені.

ІТАЛІЙСЬКИЙ УРЯД РІШИВ припинити субвенції власникам двох найбільших та найбільш люксусових італійських пасажирських кораблів „Мікельанджельо" і „Раффаельо". Тому припускають, що ті кораблі перестануть виконувати свою службу на Атлантійському океані, бо без отих державних субвенцій їхні подорожі до Америки приносять великі грошові втрати власникам.

ПАРЛЯМЕНТАРНІ ВИБОРИ У ФРАНЦІЇ ВИКЛИКУЮТЬ мале зацікавлення у французькому народі. Опозиційні партії використовують у своїй кампанії такі факти, як те, що один 15-тирічний хлопець підпалив школу, внаслідку чого згинуло 20 осіб, — чи виявлення, що коло 400 лікарів переводили тайком заборонені законом аборти. Але ані політичні партії — за вийнятком комуністичної — ані окремі кандидати не мають поважних виборчих фондів, тому їх кампанія млява. Президент Помпіду хворий і тільки раз виступив з промовою на телевізії. Він урядуватиме без уваги на вислід виборів до 1976 року.

У 80-РІЧЧЯ „СВОБОДИ"

УНСОЮЗ ПРИДБАВ У ЛЮТОМУ 290 НОВИХ ЧЛЕНІВ

Впродовж лютого цього року наспіло до Головної Канцелярії 290 аплікацій на нові грамоти забезпечення. Разом із здобутком 375 нових членів у січні, прибуло до УНСоюзу в двох перших місяцях 1973 року, року 80-ліття „Свободи", 665 аплікацій нових членів.

Серед організаторів нових членів в лютому визначились здобутками більшого числа членів наступні особи:

Іван Одежинський, постійний організатор з Філядельфії — 10, Михайло Хомин, секретар 32-го Відділу у Філядельфії — 7, Михайло Фединишин, секретар 155-го Відділу в Перт Амбой — 6, Богдан Зорич, секретар 432-го Відділу в Торонті — 6, Ярослав Билень, секретар 17-го Відділу в Чикаґо — 5, Стефан Івасечко, секретар 48-го Відділу в Редінґ, Па. — 5, інж. Августин Рудник, організатор 79-го Відділу в Лос Анджелес — 5, Володимир Квас, предсідник 88-го Відділу в Кергонксоні — 5, Михайло Гентон, секретар 305-го Відділу в Магоной Ситі, Па. — 5, Михаїл Семків, секретар 379-го Відділу в Чикаґо — 5, Анна Басараб, секретарка 117-го Відділу в Ню Йорку — 4, Іван Пригода, секретар 200-го Відділу в Озон Парку, Н. Й. — 4, Яків Бурій, секретар 408-го Відділу в Торонті — 4, Василь Шаран, секретар 407-го Відділу в Торонті — 4, Текля Мороз, секретарка 465-го Відділу в Монтреалі — 4, та Павло Маряк, секретар 476-го Відділу в Гадсон, Н. Й. — 4.

Ніксон конферував півтори години з прем'єром Ізраїлю

Вашингтон. — У четвер 1 березня ц. р. президент Ніксон прийняв у Білому Домі прем'єра Ізраїлю Голду Меїр і нараджувався з нею півтори години. Нічого по суті не виявлено про ту розмову, за вийнятком того, що обоє державні діячі обмірковували ситуацію на Близькому Сході й шанси тамошнього замирення, та що Голда Меїр старається дістати від Америки новий кредит на 515 мільйонів долярів на закуп зброї в Америці. Нічого не сказано теж про будь які нові суґестії з ізраїльського боку щодо замирення між Ізраїлем та його арабськими сусідами. Вечером відбувся бенкет на честь Голди Меїр. Після тієї наради у Білому Домі Голда Меїр відбула пресову конференцію у Клюбі Крайової Преси у Вашингтоні, де вона, між іншим, з вдоволенням висловилася про вістку, що єгипетський президент Анвар Садат буцім-то вживає дипломатичних заходів, націлених на замирення. Але пресовий секретар Білого Дому Роналд Зіґлер перестерігав проти надій на близькі практичні наслідки відвідин Голди Меїр щодо миру на Близькому Сході. На згаданій пресовій конференції Голда Меїр з'ясовувала причини, чому ізраїльські джети зістрілили арабський пасажирський літак, при чому згинуло 106 осіб. Мовляв, Ізраїль дістав у січні ц. р. від різних закордонних розвідок пересторогу, що арабська організація екстремістів „Чорний вересень" плянує вислати над Ізраїль пасажирський літак, наповнений вибуховими матеріялами, щоб скинути його в самогубній місії на якесь ізраїльське місто. Тому ізраїльські військові власті лякалися, чи той арабський літак не летить в отакій терористичній місії. Коли б вони знали, що в літаку знаходяться цивільні пасажири, то ніколи літка не обстрілювали б — сказала Ґолда Меїр, яка признала, що в тій справі сталася „ціла низка траґічних непорозумінь".

Президент відкидає плян про ґарантований річний прибуток

Вашингтон. — Президент Ричард Ніксон формально відмовився від пляну реформи програми суспільної опіки, яка ґарантувала б потребуючим мінімальний річний прибуток. У серії звітів „Про Стан Унії", вже четвертому, і тепер на тему „Людські ресурси", Президент вияснював, чому він обмежив деякі суспільно-допомогові програми і, одночасно, зробив кілька примирливих заяв у сторону своїх ліберальних критиків. Він сказав, що загальної реформи в тому напрямку не буде зроблено, але пообіцяв здійснити активні леґіслятивні й адміністраційні заходи для зміцнення суспільної опіки. Під час зустрічі з журналістами у Білому Домі, Ґаспар Вайнберґер, секретар департаменту здоров'я, освіти і суспільної опіки, сказав, що Адміністрація буде заохочувати стейтові власті до експериментування в ділянці допомоги для її удосконалення й покращання, а також дасть фонди для допомоги потребуючим родинам. Проти пляну ґарантованого річного прибутку було забагато голосів серед членів Конґресу, починаючи від 1969 року, коли той плян був оголошений, і в самій Адміністрації не було в цьому однодушної згоди. Покійний президент Линдон Б. Джонсон називав плян про ґарантований річний прибуток „утопією". Йдучи назустріч ліберальній частині Конґресу, президент Р. Ніксон звернув на суспільну проблематику велику увагу і призначив на видатки для „Людських ресурсів" 125 більйонів долярів у своєму бюджеті, себто вдвічі більше, чим це було за президента Л. Джонсона.

Монетарна криза не припиняється, доляр далі втрачає свою вартість

Цюріх. — В країнах Західньої Европи з усією силою вибухла нова хвиля монетарної кризи у зв'язку з намаганням фінансових спекулянтів обміняти свої долярові резерви на валюти західньоевропейських держав, в першій мірі на німецьку марку. Національні банки західніх европейських держав мусіли закупити понад 3 більйони долярів, щоб не допустити до обниження американського доляра нижче визначеного офіційно рівня обміну. Найбільший тиск йде на Західню Німеччину, національний банк якої купив 1 березня 2.5 біл. американських долярів. Щоб припинити спекуляцію фондами, уряди західніх европейських держав та Японії зарядили закриття бірж, сподіваючися, що в найближчих кількох днях ситуація вияснитьcя. Як відомо, це вже третя хвиля монетарної кризи за останні три тижні. Девальвація американського доляра 12 лютого не вплинула на покращання ситуації, а повне послаблення доляра на міжнародному монетарному ринку було несподіванкою для американських фінансових кіл. Підсекретар скарбу П. А. Вокер заявив, що американський уряд не плянує ніяких заходів у зв'язку з новою хвилею кризи, вважаючи, що ця хвиля промине сама собою. Зокрема на думку Вокера, непотрібна в теперішній ситуації додаткова девальвація доляра. Знову ж голова Комісії засобів і шляхів, Вілбур Миллс висунув пропозицію кинути на ринок більшу кількість золота і в той спосіб „зламати спекулянтів". Треба припускати, що упродовж цієї суботи і неділі заінтересовані уряди Західньої Европи, Японії та ЗСА узгіднять заходи в боротьбі з новою хвилею монетарної кризи. Саме тепер ведуться в цій справі розмови між німецьким канцлером Віллі Брандтом та британським прем'єром міністрів Гітом. Незалежно від цього західньонімецький уряд відбуває консультації в цій справі з урядами всіх заінтересованих держав.

УКРАЇНСЬКИЙ КАНДИДАТ

Вінніпеґ. — З рамени Ліберальної партії в провінційних виборах, що незабаром відбудуться у Манітобі, бере участь Ед Моткалюк, який сказав, що дальші видатки провінційного уряду можуть зруйнувати Манітобщину. Е. Моткалюк народився в Канаді, в Сластері, Манн., закінчив університет у Брендоні, тепер вчителює в Давфині. Як подав „Вільний світ" з 26-го лютого, він є членом Об'єднання Учителів Манітоби та виступає проти соціялістичного типу урядових заходів, які викликають дедалі, то більші податки й безробіття в тій провінції Канади.

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ У ПАРИЖІ ҐАРАНТУЄ МИР В ІНДОКИТАЇ

Париж. — Міжнародна конференція, яка від понеділка цього тижня нараджувалась уПарижі у справі ґарантій для підписаного 27 січня ц. р. договору про замирення у В'єтнамі, Ляосі й Камбоджі, скінчилася складенням декларації, яка схвалює той договір. Не вважаючи на наполегливу вимогу канадійського міністра закордонних справ Мічелла Шарпа — не створено ніякого надрядного тіла, куди Міжнародна Контрольна Комісія могла б звітувати про ситуацію у В'єтнамі. Зате ЗСА і Північний В'єтнам, або шість членів — учасників тієї Паризької конференції з-посеред 12-ти учасників отримали право скликати знову таку конференцію, коли заламалось би перемир'я і політичне замирення. У декларації згадано теж про Ляос і Камбоджу, але тільки загально, без уточнення підстав тамошнього замирення. На тій конференції поразку зазнав генеральний секретар Об'єднаних Націй Курт Вальдгайм, якого запросили були з ініціятиви Північного В'єтнаму та згодом, властне внаслідку рішучого спротиву північно-в'єтнамських і китайських комуністів, визнано Курта Вальдгайма тільки, як „свідка" на конференції, але не допущено його представника до Комісії, що редаґувала ту декларацію. Рішено, щоб звідомлення згаданої Міжнародної Контрольної Комісії у В'єтнамі пересилати до генерального секретаря ОН тільки „для інформації". Проте державний секретар Віллям Роджерс висловив від ЗСА вдоволення вислідами конференції. Він відбув ще одні засекречені наради з міністром закордонних справ Північного В'єтнаму Нусном Дю Трінем, як також окремо з міністром закордонних справ Пекіну Чі Пенґом-фей. Найголовніший пункт декларації — визнання незалежности, суверенности, єдности, невтральности і недоторкальности В'єтнаму, Ляосу та Камбоджі. На п'ятницю 2 березня заповіджено урочисте підписання тієї декларації 12-ма приявними міністрами закордонних справ, у приявності також спеціяльної делеґації американського Конґресу. Генеральний секретар ОН декларації не підпише, але Паризьку конференцію окреслили, як „конференцію 13-ти". Державний секретар Віллям Роджерс погодився тільки тоді продовжувати свою активну участь на Паризькій конференції, коли в'єтнамські комуністи передали йому нову листу 106-ох американських воєнних полонених, що їх звільнення заповіджено на суботу 3 березня цього року.

Китайські комуністи пропонують переговори з націоналістами

Пекін. — Китайська комуністична пресова агенція Гсінгуа офіційно повідомила про готовість китайського комуністичного режиму почати переговори з націоналістичним урядом Чан Кай-шека, щоб допровадити до повного з'єднання усіх китайських територій. Комуністичний режим запевнив китайських націоналістів у Тайвані, що вони можуть рахувати на „великодушність" комуністів і не потребують нічого боятися. Одночасно в повідомленні китайської пресової агенції є включена осторога всім зовнішнім чинникам, які хотіли б скористати з послаблення зацікавлення Тайванню (Формозою) Америкою і „забезпечити на Тайвані свої впливи". Ідеться тут про посередній натяк на можливість зговорення між китайськими націоналістами і СССР у зв'язку з контактами, які встановлено між Тайванню та СССР. Китайська пресова аґенція широко поінформувала про заяву кол. китайського націоналістичного генерала Фу Тсо-ї, який перейшов до комуністів і тепер є членом китайського комуністичного уряду. Генерал Фу звернувся з закликом до китайських націоналістів розпочати переговори з комуністичним режимом, заявляючи, що йдеться тут про загальнонаціональний китайський інтерес. Він також поінформував, що китайські націоналісти, які хочуть особисто зорієнтуватися у відносинах в Китаї, матимуть змогу це зробити, бо комуністичний режим годиться на їхні відвідини Китаю. Китайські націоналістичні чинники формально відкинули комуністичні пропозиції, заявляючи, що йдеться тут про черговий „комуністичний трюк". Вони вказують, що китайські комуністи періодично висувають того роду пропозиції, щоб внести замішання серед китайців, а також, щоб допровадити до напруження між націоналістичним режимом і його союзниками у світі.

Арабські терористи ранили і схопили в Судані американського амбасадора

Вашингтон. — Державний Департамен проголосив, що в столиці Судану Хартумі банда озброєних ручними скорострілами терористів з організації арабських екстремістів „Чорний вересень" вдерлася до савді-арабської амбасади, коли там відбувалося прийняття у честь Джорджа Мура, американського шарж д'афер, який довший час заступав був амбасадора та якого тепер відкликали до Вашингтону. Джордж Мур, який плавко говорить по-арабськи, втішався популярністю і симпатією в арабів. Терористи схопили приявних американського амбасадора Кліо Ноела і Джорджа Мура, які були ранені у стрілянині. До тієї амбасади викликали лікаря, який буцім-то перевів на місці операцію одного з названих американських дипломатів, але, виходячи з будинку, заявив: "усе в порядку". Крім отих двох американських дипломатів — терористи схопили ще амбасадора Савді Арабії та шарж д'аффер Бельгії і Йорданії. Серед заколоту, який настав на тому прийнятті, британський, французький і совєтський амбасадори встигли втекти. Терористи зажадали, щоб за звільнення схоплених дипломатів — звільнити в Америці вбивника кол. сенатора й президентського кандидата Роберта Кеннеді, Сірга на-Сіргана, який відсиджує у Каліфорнії кару досмертної в'язниці, — як також звільнити всіх в'язнених в Ізраїлі арабських терористів-партизанів і в'язнених в Йорданії змовників проти життя короля Гуссейна. Президент Судану Ґаафар аль-Німейрі негайно почав телефонічно нараджуватися з іншими арабськими володарями, як діяти у створеній ситуації. Будинок савді-арабської амбасади оточений сильним кордоном суданського війська і поліції, які нікого не допускали на близьку віддаль до амбасади.

Суд над проф. Л. Плющем був заарaнжований і проведений органами КҐБ

Ню Йорк (Пресова Служба ЗП УГВР). — Як вже повідомляла міжнародна преса, 30 січня 1973 р. запроторено, рішенням Київського облсуду, Леоніда Плюща, працівника Кібернетичного Інституту АН УССР в Києві на безтермінове „лікування" у психіятричну тюрму. Як стало тепер відомим, Плюща судили за статтею 62 Карного кодексу УССР. Йому закидали підписання звернень до Об'єднаних Націй в справі переслідуваних діячів культури в СССР й участь у нібито-нелеґальній „Ініціятивній групі", яка мала займатися збіркою цих підписів. Також його обвинувачували за давній лист - статтю з 1968 р. п. н. „Лакеї і лжесвідки наших днів" до газети „Комсомольська правда" та за знайдені у нього рукописи інших статтей. Всі ці „обвинувачення" були неможливо „натягнуті" і навіть при такому їхньому спрепарованні не вистачали для засуду.

Цим треба пояснювати, що київський обласний суд, предсідником якого був сумнозвісний суддя на прізвище Дишель, рішив був „скористати" з першої психіятричної експертизи і визнати Л. Плюща теж неосудним та в цей спосіб запроторити його у психіятричний шпиталь „спеціяльного типу".

До речі, проф. Плющ переходив психіятричні експертизи й обидві в Москві. Перша експертиза в складі відомого КҐБівського „психіятра", судово-медичного „спеца" Д. Р. Лунца, Морозова, Качаєва і ін. „встановила" була „повільну шизофренію з месіяністичними і реформаторськими ідеями" та рекомендувала „лікування" у психіятричній клініці „спеціяльного типу".

Друга експертиза, під керівництвом проф. Снежневського, ствердила була, що стан Плюща під час слідства покращав, але що в нього наступила деяка „трансформація" ідей реформаторства. Комісія рекомендувала задержання Л. Плюща у психіятричному шпиталі загального типу.

На доручення КҐБ вуд

На доручення КҐБ суд експертизу, не зважаючи на те, що адвокат вказав був на розбіжність між обома

(Закінчення на стор. 3-ій)

Міністри внутрішніх справ Польщі й ЧСР, шеф безпеки ЧСР та 8 офіцерів безпеки згинули в летунській катастрофі

Варшава. — Вночі з 28 лютого на 1 березня ц.р. в катастрофі літака, що сталася під час його приземлювання поблизу летовища у Щеціні, згинули всі його пасажири, міністри внутрішніх справ й високі чиновники органів безпеки Польщі й ЧСР, включно із залогою. Згідно з повідомленням Польської Пресової Аґенції (ПАП), між тими, що загинули, були: міністер внутрішніх справ Польщі Веслав Оцепка і міністер цих же справ Чехо-Словаччини Радко Каска, шеф чехословацької безпеки Міхал Кудзей, чотири полковники органів безпеки Польщі й ЧСР — Чеслав Карскі і Веслав Зайда, Ярослав Кліма і Лядіслав Гузвік. Крім них між жертвами катастрофи було ще чотири майори безпеки. Верталися всі вони із якоїсь секретної конференції, що відбулася у Варшаві і про яку не було жодного повідомлення в пресі, і їхали до Щеціна, щоб відбути там ще одну конференцію, мабуть, з представниками московського КҐБ чи органів безпеки Східньої Німеччини. Загинулий Веслав Оцепка, міністер внутрішніх справ Польщі, мав 51 рік, був близьким співробітником Е. Ґерека, який і призначив його на пост міністра в 1971 р. Його чехословацький колеґа Радко Каска мав 45 років, вишколювався у Москві і на пост міністра був призначений 1970 р. Причини катастрофи досі не встановлено. Прем'єр польського комуністичного уряду П. Ярошевіч наказав провести в цій справі спеціяльне слідство „на високому рівні" з участю представників уряду, війська й органів безпеки.

Англійська публічна опінія за і проти королівських відвідин СССР

Лондон. — Повідомлення про те, що принц Філіпп Единбурзький, чоловік королеви Єлисавети, та його дочка принцеса Анна плянують відвідати в цьому році СССР, викликало ряд коментарів в англійській пресі, зокрема, коли поширилися вістки, що з візитою до СССР вибирається також королева Єлисавета. Консервативний „Дейлі Телеграф" у статті „Ще не час на Москву" пише таке, коментуючи вістку про готовість Москви запросити королеву:

„Треба просто сказати, що уряд повинен у найсильнішій формі порадити королевій ні під якою умовою не розглядати такої несмачної пропозиції. Легко здогадатися, чому Кремль вважає таку візиту побажаною якраз на теперішньому особливому повороті у міжнародних відносинах. Решта Европи вважатиме це як вияв особливого визнання Британією російської диктатури та її політики. Ніщо не може бути більше вирахуваним, як те, щоб прикрити цю жорстоку політику штучним і небезпечним знаком респектабельности. Сучасні правителі Росії є прямими духовними спадкоємцями людей, які повбивали родичів Королеви в 1918 році і які від того часу помордували мільйони інших, може не таких важливих, чого ніколи не можна забути. Стан країни сьогодні під багатьома оглядами набагато гірший, як це було за царя Миколи II. Обсяг репресій значно поширився і включає давні незалежні країни Східньої Европи. Яка може бути надія на те, можна запитатися, щоб досягнути відпруження між вільним світом і цією тиранією? Чи має Захід завжди триматися осторонь і байдуже? Відповідаючи, треба сказати, що відпруження може наступити тільки у такому розмірі, в якому сама Росія зміниться у відповідь на неминучий на неї натиск достосуватися до культурнішої практики".

Незалежний щоденник „Сан" позитивно ставиться до проєктованої королівської візити в СССР, мовляв, така візита може вплинути на покращання взаємин з СССР. Консервативний „Дейлі Мейл" не прив'язує якоїсь особливої уваги до плянованої візити, жартівливо відзначаючи, що у випадку такої візити „коли хтось долучиться до черги на Червоній площі, той дійсно може мати змогу побачити, як Ленін перевертається у своїй труні". Також газета запитує, що може статися, коли принц Філіпп, наприклад, захоче довідатися у совєтських господарів: „Що сталося з моєю кузенкою Анастасією та іншими членами російської царської родини"?

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Сприяння волі

Зголошена сенатором Ричардом С. Швейкером з Пенсилвенії резолюція в Сенаті, щоб теперішній, 93-ій Конґрес „прохав і зобов'язав" Президента проголошувати щорічно день 22-го січня Днем Української Незалежности, це черґова маніфестація прихильности справі української державности і це новий доказ визнання права України на свою дійсну, ні від кого незалежну державність. Резолюція сповнена знання правди про Україну, сповнена приязни супроти України та сприяння її змаганням до волі і доказує, що краплини води спроможні довбати скелю. Тверда ще скеля невігластва щодо України, її проблематики та Сходу Европи в американському суспільстві. Десятки щорічних промов в обох Палатах Конґресу з нагоди роковин Актів 22 Січня і щорічне проголошування Тижня Поневолених Націй — це ніби акти без практичного значення, бо вони не мають безпосереднього впливу ні на американську закордонну політику, ані на русифікаторську та репресійну політику Москви в Україні. Але вони мають величезне значення на дальшу майбутність, — вони є помітними етапами на шляху освідомної праці про Україну на американському ґрунті, вони є також наявними доказами, що ця освідомна праця українців в Америці не йде намарне і що треба її терпеливо, вперто продовжувати в першу чергу поважною англомовною літературою про Україну.

Резолюція сенатора Ричарда Швейкера пішла, як водиться, до Правничої Комісії Сенату. Треба сподіватися, що вона не застрягне там так, як це сталося з нею у попередньому Конґресі, а прийде на форум пленуму — і буде схвалена. Очевидно, наші вороги намагатимуться перешкодити цьому, але сам факт її зголошення доказує, що їхні впливи обмежені. Зголошення тієї резолюції — добра подія. Вона скріплює віру в перемогу великої ідеї, яка становить суть цієї резолюції.

Багатокультурність

Держави Північної та Південної Америки розвинулися у висліді европейської колонізації, в ході якої на американський континент прибули іміґранти різних етнічних груп, кладучи підвалини під нові політичні спільноти. Канада, ЗСА, Мехіко, Бразилія, Арґентина та цілий ряд інших держав американського континенту розвинулися на різноманітній етнічній базі, звичайно з перевагою однієї чи кількох етнічних груп. Коли, наприклад, в Арґентині переважив еспанський елемент, то в Бразилії — портуґальський, в ЗСА — англійський, а в Канаді — англійський і французький. Залежно від сили того чи іншого етнічного елементу в державі, була формульована внутрішня державна політика, при чому майже в усіх випадках панівна група виявляла тенденції накинути свою мову і культуру іншим етнічним групам. Таким чином у більшості цих держав визріла й закріпилася ідея „перетоплювального казана", тобто націогенези на базі асиміляції всіх менших етнічних груп найсильнішою групою.

Однак, події кількох останніх років показали, що справа націогенези не така проста і що не так легко шляхом асиміляції досягнути ліквідації окремішностей етнічних груп. Це, зокрема, сильно виявилося в державах, де перевага якоїсь етнічної групи не мала абсолютного характеру і де інші групи виявили таку доу відпорности на асиміляційний тиск, що треба було радикально міняти державну внутрішню політику. Клясичним прикладом такого несподіваного звороту стала Канада, де дійшло до зудару між двома найсильнішими етнічними групами: англосакською та французькою. З цього зудару скористали й менші етнічні групи, і у висліді замість ідеї „перетоплювального казана" прийшла ідея „багатокультурної" політичної одиниці, що передбачає не тільки реальне збереження окремих етнічних груп, але і їхній дальший розвиток в опері на активну допомогу держави.

Приклад Канади, яка покликала навіть окреме міністерство для справ багатокультурности, що якраз тепер опрацьовує засади нової етнічної державної політики, може послужити й іншим державам того ж типу, зокрема З'єднаним Стейтам Америки, де також уже перемогла думка, що політика „перетоплювального казана" не має виглядів на реалізацію і тільки спричинятиме міжетнічні тертя. На порядку дня в ЗСА тепер є широкий плян збереження і розвитку етнічних спадщин. В інтересі українського поселення в ЗСА — докласти всіх зусиль, щоб цей плян був повністю зреалізований, бо в цьому запорука нашого тут майбутнього. Як в Канаді, так і в ЗСА українці повинні бути в авангарді політики багатокультурности, змагаючись за збереження рівних прав для всіх етнічних груп.

К. Крупський

ПІД ШИРМОЮ „КУЛЬТОБМІНУ"

Протягом останніх кількох років в українській пресі надруковано декілька статтей і коментарів, в яких вказувалось на те, що підписаний між ЗСА і Совєтським Союзом договір про „культобмін" стане для Москви вигідною базою для поширювання на північно - американському континенті московсько - б о л ьшевицької пропаґанди.

Нині хочемо вказати на конкретний приклад підступної діяльности, яку ведуть большевики під вивіскою цього культобміну. В лютневому (за 1973 рік) числі совєтських, друкованих англійською мовою журналів „Совєт Лайф" і „Совєт Юньйон" на перших сторінках вміщено відозву „До народів світу". Підписали її Верховний Совєт СССР і Центральний Комітіт КПСС.

На початку відозви, після вичислення „небувалих в історії людства осягів уряду робітників і селян", сказано, що представники більше як сотні народів Совєтського Союзу, зібравшись у Москві з нагоди 50-ліття встановлення СССР, рішили звернутись до народів усього світу. „Совєтські робітники і селяни, сказано у відозві, створили найкращу в історії людства державу, в якій немає визиску одної людини другою і немає національного гноблення, бо всі народи рівні. Добровільно з'єднавшись в одну родину народів, вони назавжди викоренили національний гніт".

Далі у відозві сказано, що „народи СССР щасливі з власних осягів і підтримують всі інші народи світу, які прагнуть встановити у себе соціялістичні уряди та будувати соціялізм". Однак, „представники" національностей Совєтського Союзу, які зібралися в Москві, „стурбовані тим, що ще багато народів мусять терпіти соціяльну несправедливість і національне гноблення збоку капіталістичного імперіялізму". Вичисливши успіхи, що їх осягнула „родина народів" Совєтського Союзу, і вказавши на нещастя та зло, що їх приносить світові капіталізм, відозва атакує ЗСА: „І хоч уже чвертьстоліття минуло від часу світової війни, у світі немає миру. Ганебна американська агресія у В'єтнамі триває. Американський імперіялізм умисне зволікає з підписанням мирового договору і поновив дикунське бомбардування Демократичної Республіки В'єтнаму, вбиваючи тисячі невинних людей.

„Арабські території все ще окуповані ізраїльським наїзником. Світ осквернений колоніяльними і расистськими режимами. Все це відбувається в останній третині XX століття. Совєтський нарід, як і всі миролюбні народи світу, гнівно протестує проти злочинів, доконуваних американським імперіялізмом на в'єтнамській землі. Ми засвідчуємо нашу непохитну солідарність з геройським в'єтнамським народом і народами Ляосу та Камбоджі і висловлюємо глибоку віру в те, що їхня справа тріюмфуватиме!

„Ми ще раз заявляємо про свою рішучість підтримувати борців проти імперіялістичної агресії на Арабському Сході, а також всі народи, що борються проти колоніяльного панування".

У цій довжелезній відозві не поминено трафаретних совєтських кличів про конечність об'єднано, без огляду на національність і расу, подвоїти намагання в боротьбі з „расизмом, шовінізмом і фашизмом".

Відозва закінчується урочистим приреченням „совєтського народу" перед людством, що „наша країна залишиться вірною високим ідеалам дружби народів, свободи і соціялізму".

Ось так на ділі виглядає культурний обмін. В цій брехливій пропаґанді взагалі немає ніякої к у л ь тури. Дивно тільки, що американський Уряд дозволяє московській отруті розходитися по вільній землі Вашингтона, бо це вже не „боротьба ідей", а зневага демократичної системи. Уважаємо, що сваволі комуністичних диктаторів не можна підтягати під свободу преси в Америці, бо ця свобода існує для тих, хто її визнає і практикує, а сваволя тих, що збираються повалити демократичну американську систему, повинна бути рішуче обмежена.

Ми свідомі того, що американська преса могла б сказати багато б о л ючої правди совєтським диктаторам. Вкажемо лише на кілька основних хиб московсько-большевицької с и с т еми: 1) Вона ні в чому не подібна до демократичної системи; 2) її осяги куплені ціною мільйонів л ю д ських жертв і нечуваним в історії світу терором; 3) Під плащиком „родини народів" у Совєтському Союзі є росіяни, а всі інші народи жорстоко русифікуються.

Постає питання: чи шкідливою є для Америки московська пропаґанда, взірці якої ми навели? Безумовно, шкідливою. Журнал „Совєт Юньйон" друкується 19-ма мовами і поширюється по всьому світі, наставляючи читачів проти Америки. Та й в самій Америці він має вплив серед молодої ґенерації, яка виступає проти „естеблішменту". Однак, ми свято переконані, що Америка полагодить свої болючі проблеми без концентраційних таборів і терору, якими большевики понад 50 років охороняють свій антинародний режим.

ДОПОВІДЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ ВИШИВКУ

Ню Йорк. — Заходами Батьківського Гуртка Школи Українознавства при „Самопомочі", в Ню Йорку, в школі св. Юра, в суботу 3-го березня о 10-ій годині ранку д-р Климентій Рогозинський прочитає доповідь „Українська вишивка в перспективі століть". Зі збірки доповідача будуть показані зразки наших вишивок.

В. Чапленко

ЩЕ РАЗ ПРО ШКІДЛИВІСТЬ ПЕРЕКЛАДІВ

Ця стаття тематично пов'язана з двома моїми попередніми статтями, надрукованими в „Свободі", а в тих статтях я писав про русифікацію української літературної мови, зокрема в шкільних підручниках за посередництвом перекладів з російської мови. Тему цієї третьої статті підказали мені інформації, що я їх знайшов у шостому випуску „Українського Вісника", в тій його частині, що надрукована в „Свободі", ч. 21 з 2 лютня ц. р.

Власне, в цьому тексті я знайшов підтвердження мого передбачення небезпеки ще тоді, як відзначав у „Свободі" наявність зловісного речення в одній із промов П. Шелеста про потребу боротьби з „архаїзмами" й „діялектизмами" в українській мові. Це речення незабаром повторив Шелестів підголосок, теперішній голова Спілки Письменників України Ю. Смолич. Я тоді зінтерпретував цей „натяк" як початок поновного вилучування з ужитку таких українських слів, яких у російській мові немає. А в згаданій частині „Українського Вісника", датованого березнем 1972 р., маємо інформацію про партійні й урядові заходи щодо здійснення сказаного в промов П. Шелеста.

„У плані розпочатої з ініціятиви ЦК КПУ „боротьби" з „архаїзацією" української мови і за наближення її до „живої мови" народу (тобто до російсько - українського суржика) зроблено вже цілу низку заходів. У видавництвах республіки, особливо у в-ві „Дніпро", яке друкує найбільше перекладних творів, розпочався мовний терор. При редаґуванні викидається навіть питомі українські слова, що останніми роками здобули вже наново права громадянства в українській мові... Комітет по (? — В. Ч.) пресі при Раді Міністрів УССР видав спеціяльну постанову про мову українських газет і книжок. У постанові згадується і про потребу уникати відвертих русизмів, але головний натиск робиться на боротьбу з „архаїзмами" і „діялектизмами".

Ці інформації збігаються в часі з написанням згаданої в моїй другій із двох попередніх статтей статті М. Зінчука, і в світлі цих інформацій тепер ясно, чому тієї статті не могли надрукувати на протязі вісьмох місяців. Як я тоді написав, це добре, що її, кінець - кінцем, надруковано, але разом з тим я зазначив був, що небезпека для української мови після цього не зникла і що особливо вона велика в перекладах з російської мови шкільних підручників. А що, згідно з думкою, висловленою в тексті „Українського Вісника", там знову завертають до засудженого під час хрущовської „відлиги" мовного суржика, то я, не мавши напохваті виданого хоч би 1972 р. підручника, хочу показати це на тому, що його тепер маю.

Це підручник для 10 класу середньої школи Б. О. Воронцова - В е л ьямінова „Астрономія", що його видало в-во „Радянська Школа" 1958 р. На титульній сторінці надруковано: „Переклад з дванадцятого російського видання Учпедгізу, затвердженого Міністерством Освіти РРФСР, видання дванадцяте". Як бачимо, цей підручник перевидано стільки разів по-українськи, скільки разів він вийшов по-російському, і, очевидячки, без будь - яких удосконалень тексту, бо про це ніде не написано. Хоч переклав цей підручник І. Ходорківський, але редактором був А. Кривошея, тобто якийсь перевертень, що навіть своє прізвище в українському тексті пише по-російському: -„шея".

Рік видання 1958 не може бути перешкодою для використання цього тексту для цієї теми, бо цим підручником, напевно, користуються це й досі.

Не мавши змоги розглянути в цій статті більшу кількість матеріялу, я обмежуся тільки матеріялом, що відноситься до двох моментів, відзначених ув отій статті Миколи Зінчука, а саме: а) те, „що більшість перекладачів із дивовижною запопадливістю вибирають у кожному випадку найбільш для нашої мови нехарактерне, найменше вживане (тобто-те, що збігається з російською мовою — В. Ч.) та б) обминання своєрідно-українських слів (тобто таких слів, яких немає в російській мові, у Зінчука згадано такі слова, як „круча", „прірва", „рінь" тощо). А втім, я згадаю й деякі прямі русицизми, яких нібито за теперішньою постановою Комітету в справах преси не слід уживати.

Пишучи про „вибирання" „найменше вживаного", Зінчук мав на увазі синоніми, слова різні, але з однаковими значеннями, та за умов примусової двомовности тепер можна взяти будь - яке російське слово і притулити його до українського як „синонім". От у цьому підручнику систематично вживається слово „радуга", а це справжній русицизм, бо в українській мові є ненормативно вживане слово „райдуга", але не ним, а таки справжнім російським словом замінено українське „веселка" і так викинуто його з астрономічної термінології. Є в українській мові двоє слів для називання блакитного кольору (якщо не рахувати третього, західньо-українського „синій", хибно на еміґрації вживаного для цього кольору) „голубий" і „блакитний", та в підручнику вжито тільки першого через те, що воно збігається з російським „ґолубой", а друге з термінології вилучено. У російській мові зміни Місяця як супутника Землі називаються „фазами", і цього слова в підручнику тільки й ужито, дармащо в українській народній мові здавна уживано, я сам пам'ятаю це з свого дитинства, чув це з уст своїх батьків, слова „кватира". Це останнє занотоване в Грінченковім слівнику, є воно і в „Російсько - українському словнику", т. II, 1958 р., але вже з позначкою „застаріле". Не змігши вжити через цілком неприйнятну для української мови форму російського слова „новолуніє", перекладачі вжили хоч незграбної кальки з цього останнього — новотвору „новомісяччя", інколи в поєднанні з „новий місяць", щоб вилучити з астрономічної термінології народне слово „молодик". В отому українсько - російському слівнику з 1958 р. „новомісяччя" зареєстроване з позначкою „астрономічне". Перекладач чи редактор Кривошея уживають лише „горизонт", вилучивши з ужитку широковживане в українській літературній мові „обрій".

Справжні русицизми: „сузвірний", „радуга", „гончий пес" тощо.

Як відомо, в українській народній мові є яскраві назви деяких сузір'їв: „Волосожар", „Стожари", „Чепіга", „Віз", „Косарі", „Квочка", є навіть назва нашої галактики — „Ч у м а цький шлях". З усіх цих назов ужито в дужках тільки назви „Стожари", та й то, либонь, тільки через те, що це слово є і в російській народній мові, і воно було в російському оригіналі цього підручника. У всіх інших випадках ужито тільки тих назов, яких уживають у російській термінології, зокрема замість українського „Віз" ужито російського „Ведмедиця". Якщо дехто з читачів може сказати чи подумати, що це, мовляв, не достеменні терміни, а лише образні уявлення, то на це можна відповісти, що й усі оті „тельці", „гончі пси", як і „Молочний шлях", ужиті в цьому підручнику, не якого, тільки такого характеру назви. Про це слушно сказано і в цьому підручникові: „Ще стародавні спостерігачі неба для полегшення орієнтування на небі довільно згрупували зорі в різні фігури-сузір'я. Вони дали цим сузір'ям фантастичні назви, які збереглися за ними до наших днів. Більшість таких назв (як, наприклад, Велика Ведмедиця) звучать для нас тепер дивно, бо сузір'ям дано назви предметів та істот, з якими в розташуванні зір часто немає нічого спільного... У багатьох народів найбільш помітні сузір'я дістали свої народні назви"... (стор. 10). Проте — це вже я кажу — ці колись так понадавані назви таки й досі виконують в а с т р ономії функції термінів, ними користуються в описах зоряного неба. А коли це так, то чому українці мусять користуватися чужим образним висловом „Молочний шлях" (інколи там пишуть навіть „Млечний шлях"), а не своїм — „Чумацький шлях"? Це тим більше, що вислів „Молочний шлях", може, ще абсурдніший, ніж „Чумацький шлях" (до чого тут „молоко"?). Зрештою, етимології вислову „Молочний шлях" у відповідній науковій літературі ще й досі немає, як про це свідчать дані, зібрані ув етимологічному слівнику російської

(Закінчення на стор. 3-ій)

З НАШИХ БУДНІВ

„ВІЧНИЙ МИР"

Добрі люди, спасибі їм, прислали мені поштою вибинок з філядельфійської газети, в котрій описано сумнотрагічну подію, що сталася недавно на одному з передмість Міста Братньої Любови. Через три або чотири тижні після підписання перемир'я в Парижі вернувся додому з В'єтнаму перший тамошній повоєнний ветеран, 21-літній підстаршина, спеціяліст котроїсь там кляси. Хлопець мав чітко слов'янське прізвище, так що міг це бути навіть наш земляк, українського роду, або хтось із карпаторуських братів, що їх у тій околиці живе чимало.

Радісно зустрічали молодого ветерана батьки, брати, сестри, наречена та численні друзі, сусіди й приятелі. Того хлопця, — як виходить з газети, — в тій місцевині всі знали і всі дуже любили. На жаль, їхня радість була передчасна і короткотривала... На другий чи третій день після радісного вітання, коли хлопець вертався пізнім вечором від нареченої, на нього напали якісь харцизяки, пограбували і так тяжко порізали ножами, що він помер в амбулянсі по дорозі в лікарню.

Як це часто водиться в американців, в тому ж таки числі газети надруковано розмову репортерів з опечаленими батьками.

— Для мого сина, — сказала мати, — війна заскоро скінчилася. Якби побув ще на фронті пару тижнів чи місяців, то може прийшов би з В'єтнаму живий та здоровий. А так — вернувся додому по свою смерть.

— У газетах, журналах, — говорив батько, сам ветеран Другої світової війни, — мені часто приходилося читати, які то страхіття переживали наші хлопці у в'єтнамських джунґлях... Даруйте, але мені здається, що немає в світі страшніших джунґлів за наші міста! Порахуйте лише, скільки молодих людей в Америці розбивається щоденно в автомобільних катастрофах, скільки гине від отруєння наркотиками чи в кривавих порахунках різних молодечих ґенґів!.. Це правда, що війна багатьом юнакам прикоротила життя, але може декому й врятувала...

Гірко-саркастично прозвучали слова старшого брата покійного, інваліда Корейської війни:

— Кожного разу, коли закінчується війна, всякі політикани починають співати солодких пісень про вічний мир, якого, до речі сказавши, ніколи в світі не було та й не буде... Та коли йде мова про нашого нещасного Стіва, то він справді дочекався вічного миру: від бандитського ножа — на цвинтарі.

І к е р

Роман Придаткевич

СПОГАДИ ПРО БЛ. П. ОЛЕКСАНДРА ПЕЖАНСЬКОГО (1892-1972)

(3)

Перед початком другої світової в і й н и я був запрошений О. Ольжичем, в імені уряду Карпатської України, на посаду організатора музикального життя, однак такого цікавого проєкту не вдалося здійснити. Третій концерт в Тавн Галі започаткував можливість відбуття в Канаді, при співучасті п. Івана Мельника, концертової поїздки, із 25 концертів, по майже цілому просторі тієї поетичної країни. Цю поїздку попереджувало моє лекторство на Вищих Літніх Курсах УНО у Вінніпеґу. На запрошення напівофіційної інституції ЮСО (злучені організації служби) я виступав як соліст в сезоні 1945-46 по військових американських шпиталях з меншими і формальними концертами. В 1946 р. мене запрошено на посаду надзвичайного професора Стейтового Університету в Моррей, Кентакі. Звідти, вийшовши на емеритуру, я перейняв в 1967 р. також посаду гостя - професора музикології і скрипки Кентакі В. Коледжу на чотири роки.

Багато літ ми не мали з Олесем Пежанським жадного зв'язку. І багато за той час у нього змінилось та пережилось. Після другої війни він жив та працював в Катовицях, у Польщі. Дописувач О.З. в „Свободі" з 4-го жовтня 1972 р. подає, що Пежанський писав спогади про свою службу в УГА і що невідомо, чи він їх закінчив.

Аж в 1966 р. приїхав Олесь з дружиною, пані Іриною з Мурашків, з Польщі до Америки. Обидвоє замешкали в домі своєї дочки Дарії і п. Мирона Ярошевича в Чикаґо. Незабаром ми листовно скомунікувались і для зустрічі виїхали, дружина і я, до Давнерс Ґров, в стейті Вісконсин, щоб особисто обговорити багато подій з нашого життя, з мистецтва і з музики і наново запізнатися. Я довідався, що Олесь бачився в 1940 р. з Нестором Нижанківським в перехідному таборі в місті Лодзі, в Польщі, де незабаром по від'їзді Пежанського, Нестор помер. З жалем Олесь признався, що в зв'язку з від'їздом зі Львова він згубив цінну старовинну скрипку Йоана Флорена Ґіданті з Больонії, що був правдоподібно учнем великого Нікольо Аматі. Скрипка, яку він привіз зі собою до Америки, є скромніщим інструментом. Олесь приїхав до Америки з ушкодженим пальцем лівої руки і з жалем ми ствердили, що грати з ним улюблені квартети клясиків, а також в першу чергу українських композиторів без операції лівої руки було неможливим. Хотів він, щоб його познайомили з артистом-скрипалем п. Зеноном Петешом, шанованим в американських і европейських колах струнних грачів, майстрів і торговців. Хоч вкінці, в час мого виступу в Чикаґо 1971 р., зараз після моєї европейської концертової поїздки, вони пізнались, однак слабе серце вже не дозволило Олесеві поїхати зі скрипкою до ательє п. Петеша — хоч цей його очікував.

Олесь Пежанський був чудовою людиною. Здавалось, що він променіював любов на все своє оточення. Побувши між ним та його рідними можна було відчути щирий і міцний зв'язок та любов. Виглядало, що одне перед одним старалося робити взаємно якусь приємність і давати загальну радість. Олесь багато допоміг мені для першої поїздки до Европи в 1967 р., куди я поїхав перший раз після 1923-го року. Я хотів получити справу студій при УВУ з концертовим виступом української музики, для скрипки з фортепіяном, у Мюнхені з відвідинами Відня, Зальцбурґу, Риму та Лондону. Пежанський заінтересувався цією поїздкою і дав мені цілий список адрес земляків, які були б помічні. Ті приязні, що їх я встановив у дорозі, мене морально дуже піднесля. Мій виступ з українською музикою, влаштований Центральним Представництвом Української Еміґрації у Мюнхені, зробив на приявних земляків як і пізніше доповідь про українську музику прихильне враження, а для мене він був великою приємністю. Я уважав для себе пошаною, що Радіо Свобода записала на стрічку мою програму для передач.

Олесь писав до нас 17-го грудня 1967 р.: „Подивляємо Романа задля його великої експансії і радіємо, що йому подорож по Европі так удалася. Надіємося, що в наступному році будемо мати нагоду стрінутися і (зможемо) поговорити... Залучую обіцяну знімку хору Бандуриста, зроблену в Бережанах в 1912 або 1913 році." Згодом 30-го квітня 1968 року писав: „Я давно до Тебе не писав, бо мусів і на весну відхорувати: серце і склероза... Чи писав до Тебе д-р Соневицький в справі Нестора Нижанківського? Він пише мабуть якусь працю на цю тему і звернувся до мене за деякими інформаціями. Крім того, що я стрінув Нестора в січні 1940 року в таборі в Лодзі, нічого цікавого не міг я йому подати". Майже в кожному листі було: „Коли Вас побачимо", або знову „з вїзду Твого до Твоїх кревняків у Мексику тим разом нічого не вийшло?", також 25-го листопада 1969 р.: „Вчора вислав до Тебе листа з двома мапами і шкіцом доїзду до нашого мешкання..., тому висилаю ще один плян і шкіц..." Він писав 31-го березня 1970 р.: „Твоя постанова дати ряд концертів в столицях Европи дуже мені подобається — ґратулюємо Тобі! Це дуже велике діло — коби Ти лиш кондиційно витримав, бо це вимагатиме великого вкладу праці і нервового висилення. Щастя, що Ти є тепер в добрій кондиції і треба це використати, бо літа втікають. Прекрасно, що Твоя доня Ганя з Тобою поїде. Ти матимеш доброго акомпаніятора й опікуна... З української тематики треба вибрати найкращі речі, а загалом такі твори, які легше в пам'яті затримати! Щодо концерту в Чикаґо тішуся, що приїдеш..." Не догадувався він, бідняга, що якраз мою українську програму скоротили чужинецькі менаджери на одну третину часу, бо „забагато композиторів у програмі". В тій дорозі моєю невисказаною радістю було те, що якраз українська частина програми викликувала бурхливе признання, що завважила більшість рецензентів.

Тому, що европейські рецензії з моїх виступів були прислані мені аж з десятимісячним опізненням і перестали бути „новинками", то Олесь міг написати мені аж 20-го жовтня 1971 року ось що: „Дякую Тобі за переслані мені рецензії. Вони приємні та позитивні — ґратулюємо Тобі сердечно... Які маєш пляни на будуче, як функціонує Твій квартет? Чи часто виступаєте? Добру акомпаніяторку, як Твоя доня, не легко знайти... Діти купили радіо з двома потрійними голосниками — стерео — і я слухаю цікавих музичних програм ФМ і записую дещо на ленті. Нині записав фортепіяновий концерт, оп. 16, Барткевича, на українські мотиви — дуже добрий... Чи Ти маєш награну на ленті програму европейських концертів? Уважайте панство на себе — бо літа ідуть і серце слабне".

Останній лист був з першого травня 1972 року. Олександер оповідає про нещасний випадок з проковтненням харчу, що викликало нове перебування в шпиталі, нову операцію, штучне віджиживлювання, півмінутове припинення биття серця і тимчасову втрату пам'яті. З недугою була зв'язана також журба за влаштування його виставок з тематикою „наше минуле". Виставка відбулась успішно на Союзівці і також у другому чарівному

(Закінчення на стор. 3-ій)

ПАМ'ЯТАЙМО ПРО ПЕРЕСЛІДУВАНИХ В УКРАЇНІ! ВКЛЮЧАЙМОСЯ В АКЦІЇ ЇХ ОБОРОНИ!

З ОСТАННІХ ВІДГОМОНІВ

У ДАЛЕКУ ДОРОГУ...

Перші дні серпня 1919. Був такий чудовий ранок! Росами й хорами птаства сонце зустрічав він. Наш курінь незабутнього воїна Михайла Дацкова стояв готовий у розстрільній і ждав наказу: Вперед! Командант полку гармат, отой невстрашний отаман Кирило Карась, перейшов нашу розстрільну, потягнувши за собою дріт польового телефону, з далековидом у руці, — подався на недалекий вітряк: докладно встановити батерії гармат перед вирішним боєм — наступ на Калинівку, вузлова залізнична станція. Штаб нашої 10-ої Бриґади, з командантом сот. Ф. Кондрацьким, стояв тут же за нами, за розстрільною. Між старшинами штабу — сот. Губер, пор. Маєвський, четар Осип Конол, хор. Євген Малецький та інші, всі в переднаступальнім напруженні, бачу стрункого, поставного четаря Саву Никифоряка.

Удруге, зустрівся я з четарем Савою Никифоряком на хорах, церкві в Ходоркові, — недалеко Сквири. Тут наша Бриґада була зупинилася на одну добу. А була це неділя, — чи й свято, — то наш курат, о. В. Демчук служив тут Службу Божу для нашої Бриґади; голосисті старшини співали.

Утретє... Містечко Корнин — усе в зелені лісів, у мелодії синяви неба й ситого сонця. У нашому наближуванні уже до підходів на Київ, увійшли ми до цього містечка. І того ж вечора місцеві учительки, на радощах, що ми вигнали большевиків, учинили нам гостину - вечірку, таки в школі, запросивши всіх старшин Бриґади. І тут знову, серед старшин, що в той вечір не мали служби, — отам. К. Карась, поруч. Іван Балешта, поруч. Володимир Галій, чет. Микола Галій, хор. Іван Кучмак та інші, — побачив я й чет. Саву Никифоряка. Тоді хтось із наших старшин — чи не поруч. Дмитро Квасницький — висунув цікаву проблему: чи і як приготований наш начальник Державы до зустрічі з військами Денікіна, що стояли на лівому березі Дніпра?

Ще раз... Осінь. Вітер. Мжичка. Іде бій з денікінцями за села: Кропивна Вижня, Кропивна Нижня, Ситківці. Штаб нашої Бриґади стоїть на дорозі у Кропивній Нижній. Проходять ранені, то полонені денікінці. Бій не вщухає, хвилинами скріплюється. Між старшинами штабу бачу і четаря Саву Никифоряка: коротко вітаємось поглядом очей — усі напружені ходом бою, який, тоді, пройшов у нашу користь.

Далекі роки! Але й ту далечінь скорочує відхід одного, другого, третього друга-товариша з Великого Шляху Боротьби.

Михайло Островерха

Суд над проф. Л. Плющем був заарeнжований і проведений органами КҐБ

(Закінчення зі стор. 1-ої)

експертизами. Що більше, Плюща взагалі не допустили на суд і його судили заочно. Також не було жадних зізнань Плюща на суді. На питання, чому немає підсудного на суді, судді відповіли, що „суд не считает етово нужним . . ." Все „правосуддя" опиралося на свідках, відповідно підібраних прокурором, а точніше КГБ, які твердили, що вони знали Плюща на протязі останніх 5-10 років і „вважають" його неосудним. Також багато уваги присвячено розглядові графологічної експертизи знайдених у Плюща рукописів, які мала встановити, що вони дійсно були писані його рукою. Суд не міг однак доказати, що Плющ займався їх поширюванням.

Вершком правопорушення і жорстокости треба вважати теж те, що на суд не допустили навіть дружини і сестри Плюща. На доручення КГБ, голова суду Дишель визвав був дружину підсудного ще перед судом і заявив їй, що хоча сама справа Плюща не стосується жадних таємних речей, але сам розгляд справи їх включає і тому нікого не допустять на залю розправи. Тільки після закінчення процесу, дружина і сестра були присутні при відчитанні вироку.

Касаційний суд має розглядати справу Плюща на початку березня 1973. Дотепер відмовили дружині побачення з чоловіком, під претекстом „карантину". А в справі касації і інших заходів в справі Плюща, дружину і приятелів, спрямували в суді до КГБ. Мовляв, „Вам все скажуть в КГБ."

Судилище над Плющем, що його заарeнжовало і перевело руками Дишеля КГБ, перевершило всі дотеперішні практики київського КГБ і доказало ще раз, до яких меж терору, жорстокости і безправ'я докотилася панівна в СССР і в Україні система.

СПОГАДИ ПРО БЛ. П. ОЛЕКСАНДРА ПЕЖАНСЬКОГО

(Закінчення зі стор. 2-ої)

місці, в Гантері. Це були дійсно мистецькі фотографічні виставки. Покійний думав ще в останніх хвилинах свого життя, щоб мені прислати ще „пару знімок". І тим разом запитував „чи Твій квартет далі існує?" — „Мусиш на себе дуже уважати! Не перемучуватися, не денервуватися!" Що за життєва сила, що за велика скаля зацікавлень: музика, архітектура, фотографія! Яке чудове життя провів Покійний Олександер Пежанський!

св. п. інж. Ол. Пежанський

З деяким запізненням я вислав відповідь на цього зворушливого листа. Це письмо розминулось із свідомістю Приятеля. Він вже відійшов в інші світи, у вічність. Це сталося 31-го серпня 1972 року.

Залишилася в мене, крім небагатьох листів, знімка його любої сім'ї, також Його, окремо, з п'ятилітньою розумненькою і дуже милою внучкою, Христею. Також завжди цінити буду який десяток мистецьких знімок з років 1932 до 1950, знятих вражливим на красу оком Олеся. Між ними є подільська дорога, оранка біля Перемишля, вид на Криворівню коло Жаб'я, гуцульська ґражда, тиха дорога і тут є також старенька мати д-ра Максимонька і несподівано старезний млин на Лемківщині. Скільки неописаної краси та гуманности! І немов з кращого світу, як наш, гомонить сердечне упімнення Покійного: „Люди, уважайте не себе, бо літа ідуть і серце слабне!"

На закінчення пригадуються мені слова мудреця: „Пам'ять про Покійника є надто святою, щоб її жалінням затемнювати. Він в промінних спокою та радости осяює все, чого я дотикаюсь. Дякую Провидінню за благословення, що в моїй юності я знайшов людину, що виплекала мою душу. Коли в майбутньому трудитись буду над важливим завданням, він стоятиме біля мене, як суддя і мій друг".

Академічний хор „Бандурист". Сидять зліва: Сім'янович (Псубрат), Олександер Пежанський (Пезьо), Михайло Микиша (з Києва), о. Євген Купчинський (з цитрою), В. Бандрівський — голова й адміністратор, Володимир Мішкевич — акомпаніятор, Петро Артемович — диригент. Стоять: Іван Охримович, Вахнянин, Винницький, Мозолик, Н.Н., Остап Вахнянин, Глинянський, Н.Н., Калинович, Федик.

ЩЕ РАЗ ПРО ШКІДЛИВІСТЬ ПЕРЕКЛАДІВ

(Закінчення із 2-ої стор.)

мови М. Фасмера, як не було досі й етимології вислову „Чумацький шлях", бо пов'язування цієї назви сузір'я з чумаками — це псевдоетимологія.

Я вперше з'ясував походження того й того вислову в зв'язку з оцією статтею, але, щоб не обтяжувати її, вилучив цей досить складний матеріял з цього призначеного для газети тексту.

Та це й не входило в тему цієї моєї статті: у ній, як і в отих згаданих напочатку двох моїх попередніх статтях, я хотів ударити на сполох з приводу дедалі більшої небезпеки для розвитку нашої л і т ературної мови від примусових перекладів з російської мови, руйнування її зсередини. А я ж іще й не показав усієї руйнівної „сили" перекладу в цім підручнику, бо, поперше, розглянув не всі лексичні „заміни", а подруге навіть не зачепив морфологічних та синтактичних русицизмів (деяке уявлення про синтаксу цього тексту читач може мати на підставі наведеної вище цитатки: „Ще стародавні"...).

Можу при цій нагоді згадати, що таку небезпеку для української літературної мови перекладництва з російської мови ми, діячі, що починали 20-ми роками, усвідомлювали при самому початку „радянської" мовної політики, і я, наприклад, ще бувши аспірантом, надіслав був до літературної сторінки чи додатку до „ВІСТЕЙ УЦВК" „Культура и побут" статтейку про те, що, мовляв, чому ми намагаємося обов'язково перекладати різні російські назви або й уживати їх, а не шукаємо в своїй мові? Я наводив як приклад російське слово „лоток", що замість нього можна б уживати українське „рундук", „рундучок". Статтейки тієї тоді, здається, не надруковано. Мені відомо, що ця справа мучила В. Підмогильного, і він мені казав, що свідомо не читає російської літератури, щоб не підпадати під її вплив, зокрема, очевидячки, й під вплив російської мови. Щось я говорив на цю тему з Миколою Кулішем, як він, запроєктувавши видання для молоді „Українська культура", запрошував мене на посаду секретаря цього видання. Певним відгуком цих настроїв була „божевільна" боротьба „народного Малахія" із „станом" нації „дядьків та перекладачів". Малахій аж двічі висловлюється проти цього ненормального „стану": „Про негайну реформу людини і в першу чергу українського роду, бо в стані дядьків та перекладачів... зайців будем пасти"...

Тепер Москва ще більше звела нашу націю до такого ганебного стану — і з ним треба боротися.

Замість квітів на свіжу могилу

бл. п. МИКОЛИ ТУНІКА

складаємо на Фонд Українських Воєнних Інвалідів:

Дмитро ТКАЧУК з Родиною	$15.00
Інж. Іван ПАНЧАК	10.00

В СОРОКОВИЙ ДЕНЬ СМЕРТИ
нашого Найдорожчого і Незабутнього
МУЖА, ТАТА і ДІДУСЯ

бл. п.
МИКОЛИ ТУНІКА

буде відправлена

ПАНАХИДА

в КАТЕДРІ СВ. ВОЛОДИМИРА
160 Захід 82-га вул. в НЮ ЙОРКУ, Н. Й.

у неділю, 4-го березня 1973 року
о 12-ій год. дня

Друзів і Знайомих просимо помолитися
за спокій Його душі

РОДИНА

В ПАМ'ЯТЬ ДОРОГОЇ СЕСТРИ

бл. п.
ЕМІЛІЇ з АРТИМЯКІВ ЮРЧУК

* 17 березня 1907 р. в Тернополі —
† 22 січня 1973 р. в Торонто, Канада

Їх Блаженство Верховний Архиепископ
і Кардинал ЙОСИФ VII
відправить

ПОМИНАЛЬНУ СЛУЖБУ БОЖУ
в п'ятницю, 23 березня 1973 р. в Римі

Просимо в цей день згадати Покійну в своїх молитвах.

ЛЕВ ЩУР з Дружиною

Подяка

З нагоди мого виздоровлення, складаю щиру подяку всім ПАНЯМ і ПРИЯТЕЛЯМ, що мене відвідували в шпиталі і в дома.

Як рівнож дякую Всечеснішому о. ЛЮБОМИРОВІ МУДРОМУ за молитви до Всевишнього за моє здоров'я.

Зокрема наша щира подяка Високоповажаним п. д-рові БАТЮЧОК і п. д-рові І. МАКАРЕВИЧЕВІ за їхню лікарську опіку.

ІВАН ЩУДЛО
Дружина ТЕКЛЯ

ОГОЛОШЕННЯ:

Відділ УККА і Парафіяльна школа св. Івана Хрестителя в Нюарку, Н. Дж. запрошують Батьків шкільної дітвори та Громадянство на цикл РЕФЕРАТІВ з такою виховною тематикою:

9 березня — „Питання етнічної ідентичности". Прелегенти: проф. Володимир Нагірний і проф. Ігор Зелик.
28 березня — „Майбутнє української громади в ЗСА". Прелегент: д-р Михайло Сосновський.
6 квітня — „Роля мови у збереженні ідентичности молоді". Прелегент: проф. Іван Головінський.

Реферати відбуватимуться в залі школи св. Івана Хрестителя, Sanford & Ivy Streets, Newark, N. J. Початок: год. 7:45 вечора.

ПОДЯКА

З Волі Всевишнього, скоро і непадійно
відійшов від нас у Вічність
дня 28-го листопада 1972 року на 64-му році життя,
наш Найдорожчий МУЖ і БАТЬКО

бл. п.
ВОЛОДИМИР НИЧ

В першу чергу ми хочемо зложити подяку Всечесному о. Лаврентію з церкви св. Юра в Ню Йорку за відправлення Панахид і теплий вислів співчуття. Щиро дякуємо пароxові церкви св. Миколая у Філядельфії о. Бариляковi, який спільно з о. д-ром Пирогом відправили Св. Службу Божу і Панахиду в церкві Святого Миколая, а опісля на кладовищі "Fox Chase".

Наша сердечна подяка всім тим Людям Доброї Волі, які в час нашого найбільшого горя прийшли зі словом співчуття і при цій нагоді зложили пожертву на центр Катедри Українознавства при Гарварді. Щира подяка Тим, що жертвували на відправи Служби Божої за Покійного і що своїми молитвами просили Всевишнього про допущення душі Покійного до Храму Небесного — Спокійної Вічности з Богом. При цьому ми рівнож не хочемо забути подякувати похоронному заведенню Петра Ярема в Ню Йорку і похоронному заведенню М. Насевича у Філядельфії за їхню опіку і солідне переведення похорону.

А в кінці наша щира подяка близькій і дальшій Родині за її моральну підтримку в найтяжчих днях нашого ще досі незаспокоєного горя.

МАРІЯ НИЧ — дружина
ЛЕВ П. НИЧ — син

Виставка українського мистецтва в Коледжі св. Василія Великого

Виставка емалій мистця, К. Шонка-Русича відбудеться у неділю 4-го березня ц. р. у колеґії святого Василія Великого в Стемфорді. Виставка почнеться о 3-ій год. по полудні. Раніше відбудеться третій річний Український День. У цей день святкування почнеться о год. 10.30 ранку Божественною Літургією, яку відправлятиме Преосвященний Владика Йосиф Шмондюк, Єпископ Стемфордської єпархії. Після Божественної Літургії відбудеться український обід, а відтак студенти виголосять свої реферати.

О першій годині по полудні відбудуться третьорічні українські змагання з промов. Вісім студентів четвертого року середньої школи виголосять реферати про Тараса Шевченка. Після рефератів відбудеться деклямація кількох віршів Т. Шевченка, які виконуватимуть студенти середньої школи св. Василія Великого. Відтак хор, під проводом проф. А. Берника, заспіває декілька пісень.

О дванадцятій годині по полудні відбудеться обід з українськими стравами.

Публіку запрошується оглянути виставку, яка почнеться о третій годині. Пан Русич одержав дві першомісцеві нагороди та одну другу нагороду під час мистецької виставки у Вашингтон Сквер, у Ню Йорку. Його найкращий проєкт „Мухомор", за який пан Русич одержав другу нагороду в 1966 році; до інших скульптурних проєктів належать „Сова", „Тукон". Мистецькі праці Русича, після виставки підуть на продаж, у тім ікони, малюнки та скульптури в емалії.

Богдан Кінь

ЮЛІЯНА ОСІНЧУК ВИСТУПИТЬ В НЮ ЙОРКУ І ЧИКАГО

З Фонду Катедр Українознавства інформують, студентка Джуліярд Музичної Школи в Ню Йорку, яка раніше студіювала гру на піяні в Парижі, Юліянна Осінчук, гратиме на двох власних концертах, а саме 1-го квітня 1973 р. в Ню Йорку, а 15-го квітня ц. р. в Чикаго. Ввесь прибуток призначений на Фонд Українського Дослідного Інституту в Гарварді. Потрібні інформації й програма концертів будуть проголошені.

Ірена Пелех знову здобула відзначення

Ірена Пелех, визначна студентка УМІ, кляси п-і Галі Клим, одержала в авдиціях Music Educators Association of New Jersey перше місце між молодими піяністами. Вона одержала оцінку 98 від д-ра Роберта Д. Лінкольна і завваги, що вона є великим талантом, має блискучу пальцеву техніку, палкий темперамент, віртуозний розмах і зрілість та глибину, як на її молоденький вік. Д-р Лінкольн, ґратулюючи учительці і студентці, суґерував, щоб Ірена брала участь в міжстейновому конкурсі піяністів. 16-літня Ірена Пелех виступить у концерті „Молодих мистців" в суботу, 3-го березня 1973, в авдиторії Montclair State College, Music Building, о год. 3:30 по полудні і виконає цілу „Аппасіонату" Бетговена. Ірена Пелех є активною пластункою, приготовляється до матури на Курсах Українознавства і є членкою Українського Народного Союзу.

Таїса Богданська

„Дальматінак" - „Тризуб" 0:2

У неділю 25-го лютого 1973 р. на грищі Шітцан-Парк у Гобокен відбулися футбольні змагання за відкритий чемпіонат ЗСА між стейтовими першунами: „Дальматінак" із стейту Ню Джерзі і „Тризубом" із стейту Пенсилванії.

По гарній і завзятій грі змагань вислід був нерішений 0:0. Щойно в догривці вже в третій мінуті здобув провадження Дintroductionлліон, а в другій половині догривки Кузевич уставив вислід на 0:2. Поверх тисячі осіб приглядалося цим цікавим і емоційним змаганням.

„Ученик побачив учителя" так так сказав тренер дружини „Дальматінак" п. Гмісович до менаджера „Тризуба" п. Юрчака, якого колись тренував ,як був тренером „Тризуба"

М. С.